

หลักเกณฑ์พยากรณ์ภาวะโสดาบันของตนเอง

คหบดี ! ในกาลใด ภัยเวร ๕ ประการอันอริยสาวกทำให้สงบราบังคับได้แล้ว ด้วย, อริยสาวกประกอบพร้อมแล้วด้วยโสดาปัตติยังคะสี ด้วย, อริยญฺยธรรมเป็นธรรมที่อริยสาวกเห็นแล้วด้วยดี แหงตลอดแล้วด้วยดีด้วยปัญญา ด้วย;

ในกาลนั้น อริยสาวกนั้น เมื่อหวังอยู่ที่พยากรณ์ตนด้วยตน นั้นแหละว่า

“เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว มีกำเนิดเตร็จฉานสิ้นแล้ว มีเปรตวิสัยสิ้นแล้ว มีอบายทุกติวินิบาตสิ้นแล้ว, เราเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งกระแส (แห่งนิพพาน) มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ต่อนิพพาน มีการตรัสรู้พร้อมเป็นเบื้องหน้า”
ดังนี้

คหบดี ! ภัยเวร ๕ ประการ เหล่าไหนเล่าอันอริยสาวกทำให้สงบราบังคับได้แล้ว?

(๑) คหบดี ! บุคคลผู้ฆ่าสัตว์อยู่เป็นปกติ ย่อมประสพภัยเวรใดในทิวรรุธรรม (ปัจจุบัน) บ้าง, ย่อมประสพภัยเวรใดในสัมปรายิก (ในเวลาถัดต่อมา) บ้าง, ย่อมเสวยทุกข์โทมนัสแห่งจิตบ้าง เพราะปาณาติบาตเป็นปัจจัย; ภัยเวรนั้นๆ เป็นสิ่งที่อริยสาวกผู้เว้นขาดแล้วจากปาณาติบาต ทำให้สงบราบังคับได้แล้ว

* จากหนังสือ “คู่มือโสดาบัน” จัดทำโดยมูลนิธิพุทธโฆษณ์

(๒) คหบดี ! บุคคลผู้ถือเอาสิ่งของเขาไม่ได้ให้อยู่เป็นปกติ ย่อมประสพภัยเวรใดในทิฏฐุธรรมบ้าง, ย่อมประสพภัยเวรใดในสัมปรายิกบ้าง, ย่อมเสวยทุกขโทมนัสแห่งจิตบ้าง เพราะอทินนาทานเป็นปัจจัย; ภัยเวรนั้นๆ เป็นสิ่งที่อริยสาวกผู้เว้นขาดแล้วจากอทินนาทาน ทำให้สงบรำงับได้แล้ว

(๓) คหบดี ! บุคคลผู้ประพฤติผิดในกามทั้งหลายอยู่เป็นปกติ ย่อมประสพภัยเวรใดในทิฏฐุธรรมบ้าง, ย่อมประสพภัยเวรใดในสัมปรายิกบ้าง, ย่อมเสวยทุกขโทมนัสแห่งจิตบ้าง เพราะกาเมศุมิจฉาจารเป็นปัจจัย; ภัยเวรนั้นๆ เป็นสิ่งที่อริยสาวกผู้เว้นขาดแล้วจากกาเมศุมิจฉาจาร ทำให้สงบรำงับได้แล้ว

(๔) คหบดี ! บุคคลผู้กล่าวคำเท็จอยู่เป็นปกติ ย่อมประสพภัยเวรใดในทิฏฐุธรรมบ้าง, ย่อมประสพภัยเวรใดในสัมปรายิกบ้าง, ย่อมเสวยทุกขโทมนัสแห่งจิตบ้าง เพราะมุสาวาทเป็นปัจจัย; ภัยเวรนั้นๆ เป็นสิ่งที่อริยสาวกผู้เว้นขาดแล้วจากมุสาวาท ทำให้สงบรำงับได้แล้ว

(๕) คหบดี ! บุคคลผู้ดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งของความประมาทอยู่เป็นปกติ ย่อมประสพภัยเวรใดในทิฏฐุธรรมบ้าง, ย่อมประสพภัยเวรใดในสัมปรายิกบ้าง, ย่อมเสวยทุกขโทมนัสแห่งจิตบ้าง เพราะสุราและเมรัยเป็นปัจจัย; ภัยเวรนั้นๆ เป็นสิ่งที่อริยสาวกผู้เว้นขาดแล้วจากสุราและเมรัย ทำให้สงบรำงับได้แล้ว

คหบดี ! ภัยเวร ๕ ประการเหล่านี้แล อันอริยสาวกทำให้สงบรำงับได้แล้ว

คหบดี ! อริยสาวก เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วย องค์แห่งโสตถิบัน ๔ ประการ เหล่าไหนเล่า ?

(๑) คหบดี ! อริยสาวกในธรรมวินัย เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้ว **ด้วยความเลื่อมใสอันหยังลงมัน ไม่หวั่นไหว ในพระพุทธเจ้า** ว่า “เพราะเหตุอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกคนที่ควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ด้วยธรรม เป็นผู้มีความเจริญ จำแนกธรรมสิ่งสอนสัตว์” ดังนี้

(๒) คหบดี ! อริยสาวกในธรรมวินัย เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้ว **ด้วยความเลื่อมใสอันหยังลงมัน ไม่หวั่นไหว ในพระธรรม** ว่า “พระธรรม เป็นสิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ และให้ผลได้ ไม่จำกัดกาล เป็นสิ่งที่ควรกล่าวแก่ผู้อื่นว่าท่านจงมา ดูเถิด เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว เป็นสิ่งที่ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตน” ดังนี้

(๓) คหบดี ! อริยสาวกในธรรมวินัย เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้ว **ด้วยความเลื่อมใสอันหยังลงมัน ไม่หวั่นไหว ในพระสงฆ์** ว่า “สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์แล้ว เป็นผู้ปฏิบัติสมควรแล้ว ได้แก่บุคคลเหล่านี้ คือคู่แห่งบุรุษสี่คู่ นับเรียงตัวบุรุษได้แปดบุรุษ นั่นแหละ คือสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นสงฆ์ควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา เป็นสงฆ์ควรแก่สักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ เป็นสงฆ์ควรรับทักษิณาทาน เป็นสงฆ์ที่บุคคลทั่วไปจะพึงทำอัญชลี เป็นสงฆ์ที่เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า” ดังนี้

(๔) คหบดี ! อริยสาวกในธรรมวินัย เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้ว **ด้วยศีลทั้งหลายในลักษณะเป็นที่พอใจของพระอริยเจ้า** : เป็นศีลที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง

ไม่พรัอย เป็นศีลที่เป็นไทจากตัณหา วิญญูชนสรรเสริญ ไม่ถูกทมิฬฐิบคลำ เป็นศีลที่เป็นไปพร้อมเพื่อสมาธิ ดังนี้

คหบดี ! อริยสาวก เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยองค์แห่งโสดาบัน ๔ ประการ เหล่านี้แล

คหบดี ! ก็อริยญาธรรม เป็นสิ่งที่อริยสาวกเห็นแล้วด้วยดี แหวงตลอดแล้ว ด้วยดีด้วยปัญญา เป็นอย่างไรเล่า ?

คหบดี ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำไว้ในใจโดยแยบคาย เป็นอย่างดี ซึ่งปฏิจจสมุปปาทานั้นเทียว ดังนี้ว่า “เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี; เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี; เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป : ข้อนี้ได้แก่สิ่งเหล่านี้ คือ เพราะมีอวิชาเป็นปัจจัย จึงมีสังขารทั้งหลาย; เพราะมีสังขารเป็นปัจจัย จึงมีวิญญาณ; ... ฯลฯ... ... ฯลฯ... ... ฯลฯ... เพราะมีชาติเป็นปัจจัย, ชรามรณะโสกะปริเทวะทุกขะโทมนัสสุปปายาสทั้งหลาย จึงเกิดขึ้นครบถ้วน : ความเกิดขึ้นพร้อมแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ย่อมมีด้วยอาการอย่างนี้”

เพราะความจางคลายดับไปโดยไม่เหลือแห่งอวิชชา นั้นนั่นเทียว จึงมีความดับแห่งสังขาร; เพราะมีความดับแห่งสังขาร จึงมีความดับแห่งวิญญาณ; ... ฯลฯ... ... ฯลฯ... เพราะมีความดับแห่งชาตินั้นแล ชรามรณะโสกะปริเทวะทุกขะโทมนัสสุปปายาสทั้งหลาย จึงดับสิ้น : ความดับลงแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ ย่อมมี ด้วยอาการอย่างนี้”

คบดี ! อริยญาธรรม^๑ นี้แล เป็นธรรมที่อริยสาวกนั้นเห็นแล้วด้วยดี แหงตลอดแล้วด้วยดีด้วยปัญญา

คบดี ! ในกาลใดแล ภัยเวร ๕ ประการเหล่านี้ เป็นสิ่งที่อริยสาวกทำให้สงบราบังปได้แล้วด้วย, อริยสาวกเป็นผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยโสตาปัตตียังคะสี่เหล่านี้ ด้วย, อริยญาธรรมนี้ เป็นธรรมอันอริยสาวกเห็นแล้วด้วยดี แหงตลอดแล้วด้วยดี ด้วยปัญญาด้วย ; ในกาลนั้น อริยสาวกนั้นปรารถนาอยู่ ก็พยากรณ์ตนด้วยตนนั้นแหละว่า “เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว มีอบายทุกตวินิบาตสิ้นแล้ว, เราเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งกระแส (แห่งนิพพาน) มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ต่อนิพพาน มีการตรัสรู้พร้อมเป็นเบื้องหน้า” ดังนี้

ทสก. อ. ๒๔/๑๙๕-๑๙๘/๙๒.

หมายเหตุผู้รวบรวม : ยังมีสูตรอีกสูตรหนึ่งข้อความอย่างเดียวกันกับสูตรนี้ผิดกันแต่เพียงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายแทนที่จะตรัสกับอนาถปิณฑิกคบดี, คือ สูตรที่ ๒ แห่งคหปติวรรค อภิสมยสังยุตต์ นิทาน.ส.๑๖/๘๕/๑๕๖. และยังมีสูตรอีกสูตรหนึ่ง (เวรสูตรที่ ๒ อุปาสกวรรค ทสก.อ.๒๔/๑๙๕/๙๒.) มีเค้าโครงและใจความของสูตรเหมือนกันกับสูตรข้างบนนี้ ต่างกันแต่เพียงในสูตรนั้นมีคำว่า “ย่อมพิจารณาเห็นโดยประจักษ์” แทนคำว่า “ย่อมกระทำไว้ในใจ โดยแยกคายเป็นอย่างดี ซึ่งปฏิจจนมุบบาทนั้นเทียว” แห่งสูตรข้างบนนี้ เท่านั้น

^๑ อริยญาธรรม คือการรู้เรื่องปฏิจจนมุบบาท